

radovan kordić

veliko vreme

Apsolut je vrhunsko načelo (nesvesno, nesvestan sam i loše beskonačnosti apsoluta) moje egzistencije usidrene u lažnoj metafizici prostora koji, sasvim fizički, osvajam i dosudeno mi vremena u kojem se upravo kao materijalnost prostora zbiva metafizika. Paradoks je nesavladljiv, utoliko pre što ta materijalnost podrazumeva i istoriju jednog nematerijalnog prostora, moga ideološkog središta života. Ova konkretnost jeste, ali kao osenak istorije, što znači da je kao *stvarna stvarnost* ukinuta, te da se i ne može naći kao ono što jeste. U najboljem slučaju, mogu je razaznati kao stvarnost vremena. S druge strane, metafiziku vremena razumevam kao magiju prostora, njegove nematerijalnosti koja rasteže dosuđeno mi vreme. Svoje iskustvo *sada i ovde* tako mogu oglasiti za stalni porođaj magičnosti. U njoj se nadilazim i nalazim; jesam ovo zguren biće za stolom, jeste 24 časa. Ali ta 24 časa raspoznajem u vremenu

koje sam zgusnuo u iskustvo porođaja magičnosti. Tako sam na početku i zato bez istorije, te ne mogu misliti ni vreme, odnosno ovo vreme u kojem jesam zapravo i nije vreme. No ova nemogućnost mišljenja mora ipak biti promišljena. Moram misliti nemogućnost. Iz ovog sada znam da nisam u sada. U suštini, mislim jedan sobom neispunjeni prostor, sobom neispunjeno vreme, svoju odsutnost koja je zato i prisutnost.

Negacijom se uspostavljam, nalazim prostor i vreme.

Dok se mislim jesam u kategorijama vremena. U isti mah i njih mislim, jer osobnost raspoznajem kao vremenost. Ništa manje ne boravim u toj apstrakciji (mišljenja vremena, osobnosti kao vremena) koja me zadešava (apstrakcija koja me zadešava) i ako se živim kao da se mislim i ako sam trajanje, ova egzistencija što se zbiva između smrti i rođenja (bez svesti o kategorijalnosti, mada je živim), koja je to rođenje i ta smrt, ovo ne-postojanje u tiraniji žudnje ka beskonačnosti vremena, ka mojem vremenu koje hoću kao beskonačnost. red i neizmenljivost, koje to jeste, jer trajanje kao jednoznačnost počiva na principu izjednačavanja. Mislim li se drugačije do kao to vreme?

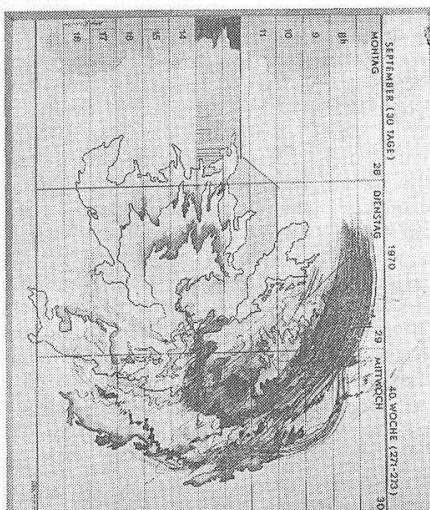
Moram da priznam: u niemu su pohranjena moja ontološka obeležja. Ono me govori i to ne samo po mehanici strukture. No govor pre i izvan strukture ie preverbalan; on je čisto zbivanje koje se kazuje jedino kao to zbivanje. Dešifrovanjem ga dovodim u red, u moć verbalnog i time ga izdajem. Ja sam, dakle, dvojnost u vremenu koju mogu opaziti samo kao prijornu jedinstvenost. Ovaj opažaj njegove razuđenosti je stoga razuđenost i razasutost samog subjekta, znanje (nesvesno) pocepanosti subjekta u vremenu. Zato, ako sam dvojan u vremenu ia jesam to tek kao ovaj neokunjeni subjekt, odsustvo iz volje života. Ali i u toj dvojnosti jesam, živim jedno vreme kojem strukturalna obeležja, iako dominantna, mogu biti samo istorijski pridodata. Ona su istorija izvan koje stvarno jesam, čak i najpre, kao nesvesno biće, strogo upojedinjena osobnost koja je, ipak, i pored ovog zahvatania vremena (ono me obuhvata), nesvesna. Dvojnost u vremenu odjekuje u dvojnosti moje pozicije u svetu. U vremenu sam jedinica strukture i samo utoliko središte grupe odnosa. U svetu sam u situaciji i potisnuta osobnost. Dvojnost se praktično raspada. U suštini, ona je jedan sistem, naknadna tvorevina, opravdanje bekstva, što znači da u vremenu jesam i kao taj sistem odnošenja. No, odnošenje je, uglavnom, nesvesno. Pa ipak, u vremenu se znam kao ta struktura koja mi je nadređena; pripadam jednom istorijskom bratstvu. Tek u toj pripadnosti moje vreme ima kategorijalnu vrednost. Imam li, zato, pravo da se pomisljam drugačije do kao taj strukturalni čovek, jedno biće mehanike trajanja?

Na ovoj čisto intelektualističkoj ravni neizbežno moram stvoriti tipologiju, ili bar odrediti repere egzistencije (u stvari, repe-re moći intelekta). Oni su graničnici tog intelektualizma. I tu sam, u krajnjem slučaju, jedno misleće biće. Prihvataljiva mi

je onda Alenova odrednica po kojoj: »Vreme nikad ne nedostaje. Ono nema ni početak ni kraj«. Ja sam, dakle, u njega umešten bez obzira na svoj intelektualizam i svoju egzistenciju. Umešten sam u apsolutnu bezličnost koju određujem mišljenjem, ali samo kao to *nenedostajanje*. No nenedostajanje vremena je i bitno egzistencijalno obeležje, jer je i protivrečje postojanja moguće samo ako vreme ne nedostaje. U nenedostajanju vremena zato ne mogu misliti rođenje i smrt koji su činjenice vremena. Ja, prema tome, u trajanju nisam biće vremena, niti biće za smrt. Vreme me dodiruje još kao hladna kosmičnost u kojoj jesam, ali jesam jedno biće mišljenja, jedno, ipak, savršeno poznato biće. Ja sam ovo mišljenje i mišljenje bezličnosti vremena koje u mom projektu sveta ima vrednost činjenice, odnosa u sistemu tog projekta. Red je ovde moje prvo načelo. Postojanje — ako ga prosuđujem — prosuđujem samo kao taj red. Provaljivanje reda, prividno nemotivisano, može se objasniti nesavršenstvom intelekta, ukoliko zaista moram da ga prihvatom kao činjenicu postojanja. U sistemu trajanja, međutim, imam pouzdanje sredstvo odbrane od svih takvih iznenadeњa. Naprsto, pozivam u pomoć moralno nivelišanje. I u svoj ovoj nemoći intelektualizma, jalovosti žudnje da se u njemu i pomoći njega zaista domognem sebe, svoje nesamerljivosti, u ovoj panjičnoj težnji ka savršenstvu, odustajanju od domišljanja sebe (kako bih, inače, vreme odredio kao prosto nenedostajanje, kao ono što uvek jeste i zato, na izvestan način, jeste izvan me, čak nije ni kao moje ne-vreme), u težnji ka potpunom zahvatanju gubim se kao sopstveno protivrečje, ostajem bez rođenja i bez smrti, ova svoja nemoć mišljenja, ravan na koju sam htio sebe izneti. Istina, nenedostajanje vremena ne znači i moju potpunu neuslovljenošć u njemu, stoga sam u nenedostajanju kao u mišljenju u kojem nikad nisam ovo stvarno biće smrti i biće za smrt. Čak i kad promišljam smrt, kad se, uz obavezni tragični patos, zbilja razumevam kao to umiruće biće, ja, u stvari, smeram ka nekoj nadsmrtnosti, sanjam moć smrti kojom bih da je savladam, da se iskupim.

Ovo iskušavanje smrti hoću kao smrt.

Jesam li, možda, više u vremenu ako sam hajdegerovsko biće za smrt, ako se znam kao to putovanje i njegov kraj? Tako dobijam polazište i odredište, prostorno-vremensku odrednicu egzistencije. No u trajanju, u stvari, ja i nisam na putu, nisam čak ni na putu ka smrti (takvo putovanje podrazumevalo bi i zbivanje protivrečja postojanja). Ona je činjenica u hronici trajanja, naprsto alenovski ne nedostaje. U nasilju reda i smrt je mehanizovana. Ono što od nje uzimam je tek njen oreol, ritualna igra moći pred moćnim bogom (smrt hoću kao svoju predstavu smrti). Intelektualizmu, koji je ovaj ritual (odnosno, ovaj ritual je bojažljiva intelektualna igra), ni u ovakvom intelektualnom promišljaju ne mogu umaći. Naprotiv, ja se krijem iza njegove egzistencijalnosti. Jesam li, onda, jedno biće za smrt po unutarnjoj zakonomernosti protivrečja postojanja, jesam li to u trajanju koje živim? Kao biće za smrt vreme moram promišljati kao vreme smrti, ovo ispisivanje reči kao mehanizam umiranja,

ili čak emanaciju smrti. Ja sam zato sav u toj bezumnoj osuđenosti na smeranje ka smrti, na omogućavanje smrti. Radim za smrt. I ovom paradoxu ne mogu umaći, ne umije mu ni mehaničko zbivanje egzistencije. Ni u jednoznačnosti nisam manje smrtnan. I njen govor morao bi biti emanacija smrti.

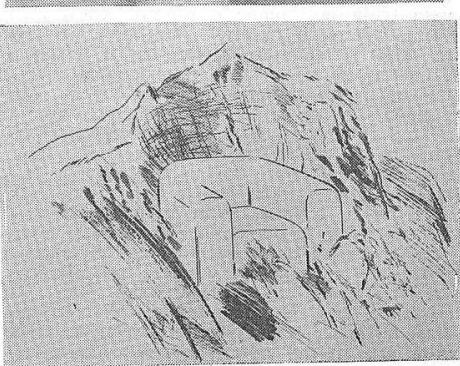
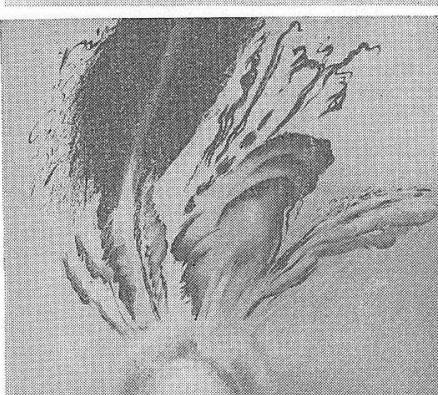
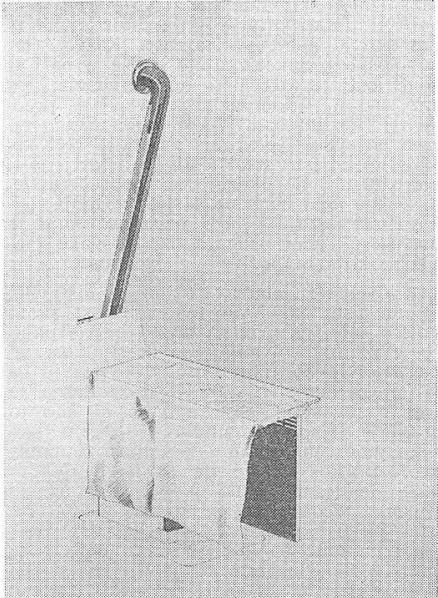
Kako to i šta to ja omogućujem? Mogu li omogućavati smrt koja je, u trajanju bar tako izgleda, čista mehanika, mogu li omogućavati mehaniku? Jesam li, u tom slučaju, jedno biće za smrt?

Umrtvljivanjem volje života u trajanju nisam je i mehanizovao. Osim toga, kao to biće za... morao bih imati i moć da budem izvan mehanike, morao bih biti sama volja smrti koja se zna i kao svoje nadilaženje, odnosno zna se kao sučeljavanje sa voljom života. Moje vreme bi, razume se, bilo vreme volje smrti i volje života. No ako sam već mehanizovao smrt ja ne mogu biti ništa drugo do ta ravnina trajanja, besmislena igra u kojoj bih htio da budem i neko biće za život. U trajanju to ne mogu biti, jer ono je pozorišna predstava u kojoj je smrt, čak i kad je zbilja tu, uvek van scene.

Kao biće za smrt našao sam, svoje rođenje i svoju smrt, te i vlastitost nesporazuma življenja, kobi i sudbine tog življaja. Našao sam i subjektivnu dimenziju vremena (koja je dimenzija nesporazuma življenja). Ja sam ovo vreme govorenja. Vreme je opet to moje govorenje. No u ovakvoj totalizaciji nedostaje sam totalitet vremena. Jer, moje vreme je to vreme hoda prema završetku, i onaj trenutak u kojem završavam svoje smeranje, u stvari, taj trenutak završetka je jedino moje vreme. Ali on me vraća i totalitetu vremena. Kao biće za smrt ja samo završavam hod koji i počinje kao to završavanje, konačno uranjanjem u vreme. Moje življeno je završavanje življenja. I gotovo da nema smisla ni da se pitam: šta to, u stvari, ja završavam; mogu li završavati život koji ne živim? U svakom slučaju, u ovom kontekstu moje življeno kao završavanje življenja nalazi se u istoriji bića za smrt, štaviše, ono je istorija vremena tog bića ili sama istorija vremena. Ja ispunjam svojim završavanjem življeno tu istoriju, promišljam je u njenoj materijalizaciji u ovom biću za smrt.

Kao biće za smrt zahvatio sam istorijsko vreme koje znam samo kao ostvarivanje bića za smrt. U konkretnosti ga zato razaram, razaram ga kao istorijsko vreme. Raspada se na sled trenutaka. Ono je vreme umirućeg subjekta, prodora egzistencionalnosti u svest. Ali, kao taj umirući subjekt zbijav se i u globalnom, istorijskom vremenu sa kojim nesvesno identifikujem i vreme kao nenedostajanju. Ja sam, prema tome, i jedno biće istorije. Dvojnost je, ako se ovako mislim, moja neumitna kob. I, nema sumnje, ona je dvojnost življena i osećanja vremena kojem je istorija indiferentna. No ja sam biće istorije ukoliko sam biće za život. Moje završavanje življena bi, zato, moralno biti ispunjanje življena, koje nije i zbijanje protivrečja postojanja.

Ako u intelektualizmu i egzistencijalizmu nisam zahvatio odnos vremena i protivrečja postojanja, ako sam, dok se tako mislim, u stalnom razilaženju sa sobom, jer se u oba slučaja hoću kao matematičko kategorijalno biće, ova konkretnost što hoće da se snade i nađe u nasilno uspostavljenom redu, što se uspostavlja kao taj red, ovo biće što se gubi u nedostatnosti svojih načela, u njihovoj praznini, što se, pošto se već spoznalo kao jedno poraženo biće u življenu, uspostavlja u tiraniji i kao tiranin sopstvene volje života (poraz je time potpun), ako ovom bezumnom traženju naslućujem kraj u promociji smisla traženja u traženju, u vernačkoj odanosti traženju, ako, najzad, vreme utvrđujem i dešifrujem kao niz matematičkih varijabli ili subjektivnih doživljavanja sveta (uništavajući ga (vreme) uapstrahovanjem i apsolutnim antropomorfizmom), dosežem li sopstvenu vremenost, razumevam li vreme življena? Ne-

ma sumnje, besprekorno logički domišljam jedan svet, subordinatorsku strukturu koja mi dopušta da se mislim kao jedan moćnik u kaljuži. Ali taj moćnik je bez identiteta. Ja promišljam taj sistem, njegovu logiku koju hoću umesto zbivanja života. Ostajem, uistinu, varijabla trajanja. Moje mišljenje nije ništa drugo do racionalizacija nemoći samouviđanja, alibi za neostvarene želje. Ja bežim u kaljužu toga mišljenja kao što bežim u bolest. Neviđen kao biće protivrečja postojanja ja poričem i protivrečje i tu neviđenost, brišem ih čak iz svog rečnika. Priuđen sam zato da stvorim i nov sistem znakova čija uznačenja usrdno objašnjavam. Otuda moja negacija, mada i jeste upravo klasičan nesvesni nihilizam na ravni koju predstavljam kao svoju filozofiju življena, i nije negacija. Jer, ja se hoću kao svoja manifestacija, ne i njeni motivacija.

Ja sam svoja predstava.

No kako se to u kaljuži mogu misliti? Kako se mogu misliti u bezrazložnosti sveta (dosežem li tu bezrazložnost u svom postojanju)? Šta je moje kategorijalno vreme u beznađu svakog napora, u bezrazložnosti sveta, te bezrazložnosti vremena, šta je to samo beznade (koje je, ipak, beznade u toj bezrazložnosti)? Jesam li neizbežno zato u trajanju?

Ma kako se mislio u vremenu, ja nisam ništa drugo do puško trajanje koje kao svet nema svrhe, u najboljem slučaju, ja sam svoj kalendarški poraz. U trajanju, međutim, imam svoju mitologiju vremena, u suštini, u njemu sam jedno biće subordinacije, te posebnog smisla u koji, uzaludno, mogu da uključim i kosmološku vrednost postojanja. Moja pretpostavljena kategorijalnost, koja zazire od življena i zato je bekstvo od njega, čak prosto bekstvo iz bezizlaza, koja tim bekstvom hoće življeno, iako pokušava da se istrgne iz nereda koji nužno jesam kao protivrečje (dakle, izvesna kosmološka vrednost sveta) u carstvu strukture, ovo domišljjanje na površini trajanja, na dohvatu površinskog smisla, intelektualizam kao nadilaženje kobi fizičnosti, kao u trajanju uspostavljena kosmičnost, pokušaj egzistencijalnog zahvatjanja konkretnog doživljaja kao ontološke suštine, suštine sveta kao totaliteta, čine me konstruktorom jednog bića koje se ni po čemu ne razlikuje od jednog mene kojeg optužujem za bekstvo kao izlaz, kojem čak namenjujem to bekstvo kao izlaz. Jer, mogu li u trajanju biti išta drugo do to uzaludno bekstvo koje uvek čeka odustvod svrhovitosti sveta po sebi? Svest o njemu (trajanju) motivisana je istim razlozima, kao i nesvesno pristajanje na prividno celovitu mitsku sliku o vremenu. U smislu i vrednosti trenutka tražim smisao i vrednost vremena. Uostalom, i u svom mitizmu pravim izvestan raspored, doduše, neki antiistorijski raspored koji je uistinu onaj istorijski; totalno, kosmičko vreme ne dosežem: »Umosto da se kaže da je primitivac dezorientisan u vremenu pre bi trebalo govoriti o jednoj nadorientaciji. Lično vreme ne postoji, ili postoji embrionalno, nekoherentno«, kaže Žorž Gisdorf. Moje kategorijalno siromaštvo, siromaštvo ovog mene-primitivca je nadomešteno, kako bi rekao pomenuti autor, transcendentnim usidrenjem egzistencije koja je zasnovana na ontološkoj realnosti mita, u stvari, paradox je neizbežan, na ontološkoj realnosti trajanja. Moja nadorientacija u trajanju je zato, ipak, orientacija, zaustavljanje na dobro pozнатim granicama.

Svoju ontološku realnost u trajanju moram prosudjivati kao genetičku realnost, u krajnjem slučaju, kao kvalitativno postojanje. Moć bratstveništva objavljuje se tu sa svim insignijama svoga dostojanstva. Jedino po njoj mogu imati onu nadorientaciju primitivca u vremenu, mogu, naoko, umaći apsolutnu trenutku, njegovog mehanizma vrednosti, zateći vreme, koje nije ovo vreme između rođenja i smrti, nije ni vreme te bratstveničke egzistencije, njegove večne sadašnjosti, koju u nasilju bratstveničke hijerarhije mogu raspoznati i kao prošlu sa-

dašnjost. Vreme koje tako zatičem je jedno transcendirano, te, na izvestan način, veliko mitsko vreme, hladni apsolutum u koji po meri strukturalnih, u stvari, ideo-loških potreba uranjam svoju hiljadugodišnju istoriju. Time se hoću kao bezrazložnost vremena i sveta, kao smisao po sebi.

U trajanju, dakle, imam dvostruko vreme, razume se, ukoliko ga živim kao svoju egzistenciju. Na dvojnost sam osuđen. Pragmatizam me drži u ivici postojećeg (privremenog), želja za nadilaženjem privremenog dovodi me do ruba bezrazložnosti vremena. Dalje je ništavilo. Ja jesam svoje vreme, ta hiljadugodišnja istorija koja je kao to vreme moj život. Izvan nje ne postojim, jer ne postoji ni vrednosni sistem strukture koju živim. Moja hiljadugodišnja istorija se, pri svem tom, utapa u besmisleni kontinuum vremena, te nije ništa drugo do *moja istorija*. Stoga je moje vreme i ono nepostojeće (nepostojeće za mene u nasilju pragmatičnog smisla), vreme po sebi u kojem je razasuta egzistencija. I apsolutu vremena pripadam; moje vreme je zato sama pripadnost. Ja se, po dobro poznatom mitskom modelu, nalazim izvan sebe, moj opseg je beskrajan, centar nigde ili u nekom mogućem vremenu, koje je i ovom neodređenošću određeno.

Nigdina i ne-vreme su obeležja moje egzistencije u trajanju. Valja da kažem: oni su to samo dok ih mislim kao nigdini i ne-vreme, dok ih kazujem ovim neizmenljivim jezičkim sistemom trajanja; praktično, ne izlaze iz utvrđenog principa mehanizma negacije.

Veliko vreme je sveobuhvatnost, moj sajani totalitet, naravno, u okvirima zbijanja jedne egzistencije. U njemu (velikom vremenu) prvi put sam dosegao jedinstvo, istina genetičko, što znači, jedinstvo svoje egzistencije, njenu prividnu reintegraciju. Usput sam morao da zanemaram još neke pojedinosti, postojanje, na primer, smrtnost egzistencije koju sam prosudjivao kao ostvarivanje one hiljadugodišnje istorije. Ovo ostvarivanje poslužilo mi je kao dobra zamena za simboličnu reintegraciju egzistencije na izvoru postojanja. No zato sam se našao na sigurnom kućištu i na neprekinitivoj i neprekidljivoj liniji kontinuma istorije — ja tvorac i tvorevina. Sasvim sam na domaću trijumfa, jer na tragu apriorne izvesnosti, doduše nesvesne, sveta. Ja jesam upravo kao ta nesvesna konkretnost, ovo postvarivanje egzistencije po subordinatorskom principu istorije, genetički proverenom i proverljivom. Na proverljivosti dožidujem i svoj individualni sprat, subjektivizujem genetičnost. Svoje Ja, zahvaljujući ovoj tobožnjoj subjektivizaciji, ne tražim kao genetičke odrednice, kao njihovu proverljivost. Prema tome, ono što valja provjeriti jeste to Ja, njegovu ukorenjenost u osobnosti i genetičnosti, najzad, njegovu stvarnost. Stavljen sam naspram sebe. Mogu se videti i kao jedno Ti koje je, doduše, sam rod, pretpostavljena zbilja, no i svrha tog suočavanja sa sobom. Suočavam se zbog predstave stvarnosti koju sam projektovao u Ti. Igru sa protivrečjem postojanja započeo sam prividno (zar ne tražim suočenje sa stvarnošću?). Kao bitno teatralni čovek (u trajanju neprestano dorađujem scenografiju) nudim sebi igru umesto zbijanja sirovog protivrečja življenja, u suštini, ovom igrom odbijam stvarnost, svest o svojoj poziciji u stvarnosti.

Strukturalna shema odnošenja je logično završena i zatvorena. Moje mitsko veliko vreme je suština te strukture. Praktično, umesto reintegracije u velikom vremenu dezintegrišem se u strukturu. Iz njega (ovog velikog vremena dezintegracije) zrakasto se rastura egzistencija, ali se u njega, sada u snopu, kao egzistencija bez osobnosti, vraća. Model je utvrđen. Ja živim jednu arhetipsku situaciju. Fenomenološki prosudjavana (kad bi je bilo moguće opisati) ona to uistinu jeste. I samo mitsko vreme je arhetip, nalazi se u nesvesnom proživljavanju koje je proživljavanje trenutka, ali kao bezrazložnost vremena. Ja ne živim vreme sva-za života (spoljašnjost mitskih odrednica je

tu), ovog psihofiziološkog postojanja, čak ni genetički projekt vremena, koji mora biti sadržan u mojoj odanosti istoriji, u mojoj psihofiziološkoj strukturi. Vreme ne traje ni kao jedan subjektivni doživljaj. Nije, dakle, ni emocionalizovano ni intelektualizovano. Ukoliko doživljaj vezujem za vreme doživljavanja onda to činim samo da bih označio izvesne koordinate egzistencije, njeni istorijske funkcije. Uistinu, za to obeležavanje imam na raspolaganju ceo genetički ili, pre, bratstvenički sistem znakova, fenomenalnost kao svoju stvarnost te na semantičkom nivou moje vreme nije ništa drugo do taj sistem znakova integriran u totalitet koji je veliko vreme dezintegracije u strukturu bratstvenštva, na primer. Hiljadugodišnja istorija kao jedan od tih znakova i moja fenomenologija jeste stoga i veliko vreme. Uz pomoć tog znaka dosežem i označeno, pretpostavljeno jedinstvo, promovišem ga u mitizam. Ja sam biće sadašnjeg življenja tog znaka, ali ja sam i biće svakog njegovog sadašnjeg življenja, ja sam prosto svoja istorija, sve one posećene glave, oni intelektualni porazi koji se svi zajedno, svojom moći odsutnosti-prisutnosti, mehanizmom ponavljanja zbijaju upravo u ovom trenutku promišljanja istorije, na ovom slavlju gubitka osobnosti. Razume se, hronološke oznake izgubile su se u nasilju sadašnjosti, u prevlasti normativizma. Ni sam više ni krivotvoritelj. Ja živim predstavu materijalnosti. Nisam ništa drugo do svoja pojavnost, praznina, značenja reči koje nudim umesto stvarnosti. Predstavljeno u ovoj situaciji ne ukazuje na ne-predstavljeno. Doista, ono ništa ne skriva, te moja materijalnost ostaje prostо prisustvo koje je kao takvo izvan suđenja, izvan svake motivacije koja bi počivala u osobnosti.

I ta materijalnost uistinu je ništavilo, jer ona jeste, čak i kao materijalnost, samo ukoliko sam, na primer, bratstvenik; veliko vreme većitog zbijanja te materijalnosti je ne-vreme. Ja zbijam svoju egzistenciju sa jednim nezavršenim zbirom raspadanja te same egzistencije. Ne znam se ni kao to zbijanje. Naprotiv, nudim se svetu kao utemeljenost na njemu i kao njegov utemeljivač, uprkos objavi da se hoću u tom zbiru, da jesam samo jedan od njegovih sabirnika. Promišljam se, dakle, izvan sebe. Moje prisustvo u vremenu je odsustvo. Imam na umu samo ideoleski račun trajanja. Nebivanje u vremenu označuje nepostojanje Ja, koje, opet, može postojati tek kao svoje vreme, jer nije zauvek dato Ja.

Opsednut sam strukturom.

Moram li, ipak, u svom slepilju videti da materijalnost sveta ja projektujem, da je bezrazložnost sveta i neka psihološka realnost? Ali, najzad, svet sam uvek ja nasejavao. On je uvek bio moj svet. On je moj svet i dok sam ovako zatvoren, dok egzistencija ne govori to nasejavanje, dok je, uprkos ideoleskoj glasnosti, nema. Poznavanje znakova prisustva egzistencije (u pomenutoj glasnosti) nije još i njen govor, govor protivrečja postojanja. Bez njega sam ova neizmenljivost vremena koju sam sebi podmetnuo kao veliko vreme, nemoguće bez govor protivrečja postojanja; bez njega sam strukturalna jedinica koja savršeno odgovara tom skupu. Mogu se, naoko, opisati bez ostatka. Strukturalistička shema obuhvata trajanje i mene u njemu. No u njoj veliko vreme je, zapravo, veliko nemo vreme koje se ne može interpretirati, jer nije u jeziku, jer je čista jednoznačnost u kojoj sam izgubio punoču mitskog čoveka, kao punoču njegove ritualne zamene protivrečja postojanja, izgubio sam simbolizam tog primitivca. Ali, kako kaže Pol Riker: »Ne postoji simbolizam pre čoveka koji govor, čak iako je moć simbola dublike ukorenjena; tek se u jeziku kosmos, želja, imaginacija izražavaju; uvek je potrebna reč da se ponovo zahvati svet i učini da postane objašnjiv.« Praktično, moje veliko vreme i nije nikakvo vreme. Nisam ni hajdegerovsko biće za smrt. Ja sam jedno završeno, okamenjeno biće. Mitski sistem komunikacije nije zamenjen u trajanju jednim koliko-toliko odgo-

varajućim sistemom. Jezik je, istina, ritualan, ali samo zato što ga teatarski plastificiram. Moj ritual, koji je neka vrsta teatarske igre, izmenljiv je upravo kao ta igra. Značenje te izmenljivosti i sama izmenljivost ostaju izvan mene. Naravno, semantički nivo znakova u ovoj prethodnoj igri krajnje je fleksibilan, što je potpuno nesamerljivo sa nasiljem jednoznačnosti i statičnosti u trajanju, u kojem je jezik, naoko, zauvek određen i ispräznen. I, bez sumnje, na prvom nivou komunikacije on to jeste, uprkos metaforičnosti koja se nudi kao obilje realnosti u jednoznačnosti. Uistinu, ona je alibi punoče života u tiraniji jednoznačnosti. Metaforičnost, bez obzira na prazninu u koju upada, jeste oglašavanje protivrečja života. Nesamerljivost se zato nalazi iza ispräznenosti jezika, u metaforičnosti. Ona je trajna, zabačena mogućnost povratka postojanju i mogućnost interpretacije trajanja. Ali, kao alibi, ona mi, praktično, omogućuje da jezik gotovo uvek iznova stvaram bez nužne mere začudnosti, iznenadenja novine, bez duha imenovanja koji je pravi duh interpretacije. Po ovoj dvostrukosti funkcije alibija metaforičnosti, moje vreme, zatvoreno u prigodnoj proizvoljnosti, koju, razume se, ne znam kao proizvoljnost, jeste mitsko veliko vreme. Po tome se održavam kao biće za smrt i, tada, kao biće za život.

Trajanje je ipak izvan jezika. Stoga ovaj pokušaj kazivanja, zahvatanja spoljašnjeg sveta, dosežanja vremena izvan istorije, oglašavanje istorije kao temelja moje bratstveničke egzistencije (dakle, ne i postojanja) može biti samo sadistički fantazm o uništavanju samog trajanja i kao taj fantazm prvi fundamentalni odnos sa realnošću. No ova prva realnost je sasvim fantastična, kako bi rekla Melani Klajn. Veliko vreme (razume se, veliko mitsko vreme kao bezrazložnost), prema tome je i sâmo izvan realnosti, fantastično i zato sama genetička zugsutnost koju živim u protivrečju postojanja.

Fantastična realnost kao večno iskušenje raskida, zastajanja, zamisli, pokušaja i njen prirodnji korelat, veliko vreme kao gubljenje subjektnosti, rođenja i smrti, nepostojanje subjektnosti izvan bezrazložnosti sveta, u stvari, dosežanja subjektnosti u toj bezrazložnosti, potčinjeni su duhu reda strukture, koji je mogućnost trajanja moga odustajanja od vidjenja principa nužnosti, sebe. Očigledno, ovo potčinjavanje zbijalo se najpre u iracionalnom. U toj oskudnoj projekciji imaginacije zadovoljavam svoje isto toliko oskudne želje, štaviše, zadovoljavam ih s one strane samih želja. Ja je nemoćno. Ne uspeva da podnesu jednu dozu straha, da bi se uspostavilo makar kao misleće Ja. Ono odustaje od razumevanja i negacije objekata koje je unelo u sebe. Ono previđa, zanemaruje strah od objekata unesenih u sebe ili izbačenih iz sebe, potrebu za poricanjem njihove stvarne konstituentnosti upravo za to Ja. Ako, dakle, živim veliko vreme destrukcije osobnosti, ja živim jedno nerazvijeno Ja (koje je zato Ja moći u strukturi), jedno psihičko kočenje. Sa ovog stanovaista, poimanje biće kao biće za smrt, vremena kao nenedostajanju jeste oslobođenje vremena, iako usmereno (ovo oslobođenje je, u suštini, odustajanje); suočenje sa principom realnosti, mada jednosmerno (jer je suočenje sa realnošću strukture); aktiviranje psihičkog mehanizma bez potpune slobode rada njegovih kompleksa (želje se, na primer, projektuju u vladavinu duha reda).

U velikom vremenu ja sam jedno biće kočenja. Ispunjam se u nekom središtu izvan sebe, te svoje ontičke osobine mogu znati samo u fenomenološkoj deskripciji i kao tu deskripciju, u stvari, mogu se znati kao strukturalistički opisna jedinica, a tada sam već bez ontološke suštine. Suđenje je nemoguće do kao taj opis koji, doduše, može imati magičnu moć. Dok opisujem, obavljam magični obred, ustoličujem trajanje u njegovoj nemoći, suštastvenost, jer opisivanjem hoću prostu potvrdu egzistencije. Dok ovako opisujem ja ne govorim.